



**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,  
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,  
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non  
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum  
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus  
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de  
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

**Escobar y Mendoza, Antonio de  
Lugduni, 1663**

Sectio I. De Contractibus Onerosis receptiores sine lite sententiæ.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)



## LIBER XXXIX.

## CONTRACTVS ONEROSI.

**P**OST Lucrativos sequuntur onerosi Contractus, & in primis agendum de iis, in quibus Dominium transfertur integrum, directum scilicet, & utile. Ex quibus duo sunt nominati Emptio, & Venditio, quae se habent loco unius, & Census, qui species, est quadam venditionis. Tertius est innominatus, & dicitur Cambium. Deinde adiciam Contractus Onerosos, in quibus transfertur rei ususfructus in alterum, pro aliqua pensione, vel obsequio. Hi sunt Locatio, & Conductio, Emphyteusis Feudum, & Libellus.

## SECTIO PRIMA.

## De Contractibus Onerosis Receptiores sine lite Sententiae?



## CAPVT I.

## De Emptione.

**E**MPTIO est contractus, qui consensu perficitur pretij pro merce. Ad emptionem substantiam tria requiro, Mercedem, pretium, mutuum consensum. Dicitur merx qualibet res vendibilis mobilis, vel immobilis, ut sunt actiones iura, quae pecunia assolentur aestimari. Pretium est summus seu pecunia, quae inuenta est ut mensura rerum venalium, & merx esse non potest, aut instar mercis vendi nisi ratione materiae, vel alterius extrinsecae circumstantiae, ut quia vetus, pulchra, commoda ad transferendum. Lessi. lib. 2. c. 21. dub. 1. nu. 1. Valent. 2. 2. d. 5. qu. 20. pun. 1. Fill. 11. 35. n. 4.

<sup>2</sup> Emptio, & venditio vnum contractum recipiunt, qui requirit reprobationem, seu mutuum consensum. Et ex hoc capite hic contractus distinguitur tum a donatione, ac promissione liberali, tum ab alijs

contractibus, in quibus fit commutatio inter reciproca, quam inter mercedem, & pretium, ut est per commutatio, mutuum, & omnes innominati, item locatio, & conductio. Cum autem contractus emptionis sit in bonum utriusque contrahentis, requirit in utroque aequalitatem dati, & accepti, & potest fieri inter absentes per procuratorem, nuncium, Epistolam, solo enim consensu perficitur. Fillius. tr. 35. n. 6. & 7. Reginald. l. 25. n. 248. Bonac. de contr. d. 3. q. 2. pun. 1. num. 3. & 4.

<sup>3</sup> Consensus conditionalis contractum emptionis ac venditionis suspendit usque ad conditionem. Consensus nis euentum, quia posita, perficitur, sed eo modo ut effectus, qui est obligatio absoluta iuris finis conditionis ad tempus initii contractus retrahatur: tractum perinde ac si ab initio consensus absolutus fuisset. suspendit, set, l. Qui balneum, l. Prior ff. qui potiores in pi. usque ad gnore. Certè contractus requirens ratihabitionem alterius, non censetur perfectus, nisi accesserit ratihabitione. Quia ex dispositione iuris continet tacitam conditionem, quae illi vim dare debet, & fictione iuris eius perfectio, & obligatio eam sequens retrahatur, perinde ac si haec omnia ab initio fuissent. Azot. p. 3. l. 8. c. 26. Valsq. de rest. c. 6. §. 2. dub. 4. n. 31.

<sup>4</sup> Omnia, quae pecunia aestimantur, vendi possunt, nisi adsit aliqua specialis prohibitio, & Omnia, quae circumstantia, pecunia.





Reginald. l. 25. n. 295. Nauar. sum. c. 17. m. 248. Azor. p. 3. l. 8. c. 12. g. 1.

23 In carcat  
vora con  
tratum quo  
venditor  
rem pecu  
niæ credit  
ta, pretio  
dat rigoro  
sè postea  
cum sciam  
redimere,  
numerata pe  
cunia me  
dia, vel in  
sum.

24 Sec. casus  
emtoris, ob  
quo licen  
tum est,  
rem plus  
vendere,  
quam per  
sua alio  
quin vale  
re, aut  
venderetur.

Venditionis contractus, quo venditur res credita pecunia pretio rigorofo, & postea eadem statim, numerata pecunia, medio vel infimo pretio redimatur, per se loquendo labe vitæ, aliqui excusant in vtriusque venditione res venditur infimo pretio, quod licitum est ordinariæ tamen huiusmodi venditio labe vitæ, & iniustitiam præ se fert, quia primus venditor iniuste pactum cum emptore, ut res ab eo vendita pretio summo, sibi retineatur medio, vel infimo. Quia huiusmodi contractus cum tali pacto celebratus merito præsumi potest vitæ, eo quod in mutuum refluere videatur. Tolet. lib. 5. cap. 3. numer. 3. Nauar. sum. c. 23. m. 9. Filiuc. tr. 2. §. n. 189. Reginald. l. 25. n. 296.

Sæc. causas numero, ob quas licitum est plus rem vendere, quam per se ipsa alioquin valeret, aut venderetur. Prima est multitudo emptorum, & copia pecuniæ. Quia sicut copia mercium causa est sufficiens, ut pretium immineatur, ita multitudo emptorum, & pecuniæ copia causa est ut augeretur pretium. Secunda affectus ad rem, quæ venditur, ut si venditor ægre se pueret rei commodum, aut oblectationem. Quia est priuatio huiusmodi pretio estimabilis. Vnde gemma vel statua, quam quis casam habet, carius potest vendi, quam alioquin venderetur. Reginald. l. 25. numero 280. Sæc. verb. Venditio, numero secundo. Medin. de rest. questione 21. Tertia, licet cessans venditoris, qui in emptoris gratiam rem vendit, quam constituerat vique ad tempus, quo plus valeret, asservare. Aliquid tamen detrahendum ratione custodiæ, & periculi, quod subsisteret venditor, rem ad illud vique tempus asservando. Filiuc. tractat. 35. numero 98. Bonac. de contr. d. 3. questione secunda. puncti. 4. numero 16. Quarta est damnum emergens, quod venditor patitur, pecunia credita. Quia sicut in mutuo licitum est, aliquid supra sortem accipere, ita multo magis in venditione. Vnde merces communiter credito licite pluri venditur, quam alioquin numerata pecunia vendideretur, quia in eo venditionis genere illud sit iustum pretium ex communi vtu ementium, ac vendentium. Azor. p. 3. l. 8. c. 8. Couar. 2. var. c. 3. n. 6. Sæc. verb. Venditio, n. 7. Filiuc. tr. 35. n. 113. Sylu. 2. 2. q. 77. art. 1. g. 4. Quinta, periculum amittendi totum, vel partem pretij, vel periculum recuperandi pretium cum molestijs, & expensis. Quia id periculum est pretio estimabile. Nauar. de rest. l. 3. c. 2. n. 98. Molin. 2. d. 35. l. 356. Reginald. l. 25. n. 307. Diana p. 1. tr. de contr. ref. 57. Sexta demum est, modus vendendi, aliquando enim res carius venditur vno modo, quam alio, v. g. si merx minutatio vendatur, carius venditur, quam si in magna venundaretur quantitate, vel si merx vltro offeratur, vilis venditur, vel si quid sub hasta vendatur, aliquando carius venditur vilis aliquando. Proinde in ijs, quæ sub hasta venduntur, sine præconis voce, pretium iustum est, quod non excedit supra dimidium, nec deficit infra dimidium illius iusti pretij, quod res illæ valeret, si alio modo venderentur. Scio, quosdam docere, iustum in subhastatione id esse, quod vltimo offeratur, sine fraude: frans autem aderit, si venditor vitium rei ven-

Esco. & Mead. Theol. Moral. Tom. V.

ta sciens taceat, vel occultet, vel si aliquos supponat, qui pretium augeant, ut res pluris, quam valeat, vendatur, aut si alios subtrahat ab augendo, ut res minoris ematur ab amicis, vel conanguineis, vel si capto tempore, quo ad sunt pauci emptores, rem hasta subijciat. Emptor quoque fraudi vti potest, v. g. si impediatur, ne alius augeat, ut ipse vilis emat, aut si ob inuidiam augeat, ut alius carius rem acquirit: Gordon. Theolog. Mor. tom. 1. l. 4. q. 5. c. 8. Diana citat. resolut. 55. & 78. Filiuc. numer. 58. & 70. Reginald. numero 319.

Qui rem minoris, quam valer, emunt à venditore, qui necessitate compulsus ad vendendum compellitur, excusati possunt si ipse offerat emptori rem diuendendam. Quia necessitas hæc efficit mercedem vltroeam, quæ pro tertia parte, vel pro medietate affolet vilescere. Sæc. verb. sum. emi. Venditio, numero 4. Valq. de rest. c. 5. §. 1. dub. 10. n. 61.

Haud est licitum, rem carius vendere extraneis, & peregrinis, quam indigenis, si excedant iusti pretij limites. Quia nunquam licet iustum pretium excedere. Si tamen ad aliquem locum accedant multi exteri præfati diuites, & mercium audiunt, tunc cum multiplicat emptoribus subito rerum pretia accrescant, non erit illicitum, carius illis vendere, quam incolis. Quia merces illæ comparatione multorum emptorū, qui superuenire diuites, & ad emendum audiunt, plus valent, quam comparatione indigenarum, qui inibi commorantur, Lel. l. 2. c. 2. n. 30. Molin. 2. d. 346.

Non potes rem carius vendere eo quod sit valde vilis emptori. Quia hæc utilitas est emptoris accidentaliter venditori iustitiam non debet, ut iustum pretium lædat. Nauar. sum. cap. 21. numero 85. Reginald. l. 25. n. 275. Filiuc. tr. 35. n. 77.

Communis emptorum indigentia mercium causa est sufficiens ad pretium augendum, ut accidit quando adest emptorum multitudo. At indigentia particularis alicuius emptoris causa sufficiens non est, alioquin posses carius vendere pauperi, quam diuiti Reginald. l. 25. n. 273. Nauar. de rest. l. 3. c. 2. n. 20.

Expensæ extraordinariæ, labores, pericula, & infirmitas, quæ mercatores subeunt, non sunt causa sufficiens ad augendum pretium taxatum in suum mercium venditione. Quia mercatura sicut est exposita lucro, ita etiam damno. Si verò merces non habeant pretium statutum, tunc enim pretium primo sit imponendum, potest venditor habere rationem expensarum extraordinariorum in eo taxando, Lel. l. 2. c. 2. n. 29. Reginald. l. 25. n. 276. Nauar. de rest. l. 3. c. 2. n. 25. Val. 2. 2. d. 5. q. 10. p. 2.

Mercator, qui mendacijs affirmat, rem sibi tantum stare, vel tanto pretio alijs vendidisse, ut pertrahat emptorem ad rigorosum pretium, regulariter peccat venialiter mendacij piaculo solum. Quia hæc sunt communia stratagemata vendentium, quæ emptores communiter norunt. Casu autem, quod illa ignorarent, venditor graviter delinqueret, & ad restitutionem teneretur, posita materiæ gravitate ultra iustum pretium. Quia emptoribus per deceptionem causa gravis damni censetur, Molina tractat. 2. d. 347. numero 3. Bonac. de contr. d. 2. questio. 2. puncti. 4. numero 31. Rebel. l. 9. quest. 7. num. 8. quale peccatum.

25 Merces vltroea minoris, quam valent, possumus emi.

26 Quando illicitum, quando licitum sit, res carius vendere extraneis, quam indigenis.

27 Non licet rem carius vendere eo quod sit valde vilis emptori.

28 Communis emptorum indigentia causa sufficiens est, augendi pretij, non particularis alicuius.

29 Quando sufficiens sit augendi pretij causa extraordinaria ex-

pena periculi, ac laboris venditoris quando non.

30 Mendacia, quibus mercatores utuntur, ad pretium augendum.

31

EL SCOBAR  
Theol. Mor.  
Tom. V. VI. VII.  
EL IV

# 162 Theologiae Moralis Lib. XXXIX.

Marchant. in resolut. Pastor. cap. secund. quæ-  
stione 13.

31 Quoties tacet venditor vitium mercis nota-  
bile, quo cognito, emptor non emisit, contra-  
tus est nullus, aditque restituendi obligatio  
tur vitium damna, & in externo foro datur actio, quæ red-  
rei, quo co- hibitoria dicitur ad rehabendum pretium, &  
gnito non rem acceptam reddendam. Nomine autem vitij  
emissæ, vñ intelligitur quicumque defectus, qui potest  
ditio est pretium imminuere, vel mutare e- eius vo-  
nulla cum luntatem libro primo Codic. de aditibus action.  
obligatione Molina tractat. secundo. disputatione 353. Re-  
restituendi ginald. l. 25. numero 337. Verum vitium hoc  
damna. potest contingere vel in substantia, vt cum  
vino aqua miscetur, vel in quantitate, quan-  
do debetur pondus, numerus, ac mensura non  
asseruatur, vel in qualitate, vt si equus vel ser-  
uus ægrotus pro sano vendatur.

32 Quid si vi- Si verò vitium, quod reticetur, non sit nota-  
tium quod bile, nec reddit rem notabiliter minus vñlem  
re reticetur, ad vñm, etiam si venditor præsumat, fore, vt  
non sit no- emptor non emeret, aut non tanto pretio, si  
rabie, nec vitium dignoscere, contractus non est inuali-  
rem minus dus, nec in ultus. Quia emptor non tenetur ra-  
vitium red- tionabiliter inuitus, cum vitium ei valde noxiū  
dat ad vñm, non fileatur. Tamen tantum de pretio detra-  
hendum est, quanto minus valet res cum eo  
vitio. Monendusque de tali vitio emptor post  
contractum, si alijs est venditurus. Nauar. sum-  
capite 23. numero 89. Sa verb. Venditio, nu. 22.  
Mol. tract. secundo. d. 353. n. 20. Reginald. l. 25.  
numero 337.

33 Per se loquendo, non tenetur venditor ma-  
nifestare emptori vitium patens. Quia non ma-  
gis spectat ad venditorem hoc vitium mani-  
festare, quam ad emptorem illud inspicere. Atta-  
men si venditor animaduertat, vitium ab em-  
ptore non cognosci ex inaduertentia inuincibili,  
tunc contractus erit inualidus, ac si defe-  
ctus esset occultus, licet in hoc casu non deat  
emptori actio in externo foro aduersus vendi-  
torem, nisi emptor læsus sit ultra iusti pretij  
dimidium, l. secund. Codic. de rescind. vendit.  
D. Thom. 2. 2. questione 77. a titulo 3. Nauar.  
sum. cap. 23. numero 89. Filluc. tractat. 25. nu-  
mero 120. Reginald. l. 25. numero 336. Azor. p.  
3. l. 8. c. 23.

34 Interrogatus venditor de occultis rei vitijs,  
tenetur illa manifestare, quāvis non sint no-  
tabilia in se, vel in ordine ad vñm, ad quem  
emittitur, imo contractus in hoc casu esset inua-  
lidus in utroque foro, si emptor cognito vitio,  
non emisit vnde venditor ad restitutionem te-  
neretur damnorum, quæ passus est emptor,  
Lessius libro secundo capite 21. numero 86.  
Filluc. tractat. 35. numero 135. Azor. part. 3. l. 8.  
capite 23.

35 Contractus autem celebratus à venditore  
vitium rei ignorante, validus est. Quia non vi-  
detur adesse dolus. Cognito autem vitio, non  
potest tantum accipere, quantum accepisset,  
si res eo vitio non laboraret, vnde vel rescin-  
dere tenetur, contractum, vel inæqualitatem  
resarcire. Nauar. sum. cap. 23. numero 89. Re-  
ginald. l. 25. numero 337. Filluc. tractat. 35. nu-  
mer. 117.

36 Si venditor aqua diluat vinum, non tenetur  
ad restitutionem, si non est effectum deterius.  
Quia nullum damnum infert emptori, non  
enim tenetur ei tradere rem maioris perfectio-  
nis, quam ab alijs vendatur. Arcendi tamen tur dum  
sunt venditores ab huiusmodi mixtionibus, ad aqua dilu-  
quas luti fames inducit. Lessius libro secund. iur, ven-  
capite 21. numero 83. Filluc. tract. 35. numero  
132. Reginald. l. 25. numero 340. Sa verb. Ven. tenetur ad  
ditio, num. 9. restitutionē

Qui rem emptam restituit venditori ob no-  
tabile vitium occultum, debet restituere simul  
fructus rei emptæ medio tempore collectos, rem emptæ  
deductis expensis, & estimatione industriæ. venditori  
Quia cum contractus fuerit inualidus, & ideo ob occultum  
rei dominium apud venditorem manserit ideo vitium, de-  
fructus venditor tanquam vero domino resti-  
tuendi sunt. Venditor tamen qui vitium non tuere simul  
patefecit à se cognitum, tenetur ad restituendū fructus rei  
pretium, & ad alia damna emptori secuta ob medio tem-  
pore venditionis inualiditatem, cum eorum iniuria pore col-  
lecta causa existerit. Mol. tract. secundo. disputatione 353. etor.

Verum contractus quinque potest modis dis-  
solui. Primo, per nonum pactum, hoc casu om-  
nes fructus, quos res protulit eo tempore, quo  
persecutatum est in contractu ad primum per-  
tinet emptorem, Filluc. tract. 35. numero 164. ris, contra-  
Secundo, ex vi pacti retrovenditionis in prima  
venditione appositi, tunc si eodem pretio res  
debeat redimi, quo vendita fuit, omnes fructus,  
qui a tempore venditionis vsque ad tempus  
redemptionis producti sunt iuxta valorem,  
quem tunc habent, ad emptorem pertinent leg.  
secunda Codic. de pact. inter emptor. Tertio, ex  
pacto legis commissoria, id est quando alicui res  
est vendita ea lege, vt nisi intra certum tempus  
pretium soluat, res sit inepta, & contractus  
irritus, tunc si pactum conceptum fuit verbis  
directis, fructus pertinent ad venditorem, si vero co-  
ceptum fuit verbis obliquis, & indirectis tunc  
fructus sunt iuris iuris emptoris, l. 2. §. 4. ff.  
de leg. comm. Quarto, reiciuntur contractus ex  
pacto additionis in diem, id est, quando res ali-  
cui est vendita ea lege, vt si intra certum tem-  
pus alius meliorem conditionem obtulerit, res  
sit inepta, in hoc casu idem dixerim, ac in  
tert. o. l. 1. ff. de in diem addit. Quinto, si vendi-  
tio sit condicionalis, & conditio non fuerit im-  
pleta, tunc cum venditio sit irrita, fructus om-  
nes ante impletam conditionem percepti per-  
tinent ad venditorem, si vero conditio implea-  
tur ad emptorem spectant. Mol. tractat. secundo.  
d. 379. Gomez. tom. prim. cap. secund. nu. 30. Fill.  
tr. 35. n. 171.

Quando res perit, vel deterior fit post ven-  
ditionem, perit emptori. Quia per traditionem  
translatum est dominium in emptorem, res au-  
tem domino perit. Excipio sex casus, in quibus venditio-  
periculum ad venditorem pertinet. Primus est, nem perit  
si res culpa venditoris perit aut deterior sit, v. emptoris; sex  
g. quia non adhibuit debitam diligentiam in casus exci-  
illa custo dienda, dum non tradidit. Quia est vñ-  
ditor tunc tanquam rei custos, ac procurator, & bus res ven-  
ideo tenetur de dolo, & culpa lata, & leui, non  
tamen de leuissima; L. Quod sape, §. si res ff. de  
contrab. empt. Secundus, quando venditor in  
mora fuit rei venditæ tradendæ, L. Illud, ff. de  
peric. & comm. rei venditæ, Tertius, quando in  
contractu venditionis conuentum est expresse  
inter partes, vt periculum ad venditorem parti-  
neat, L. si in venditione, ff. de peric. & commod.  
rei

Quando res perit, vel deterior fit post ven-  
ditionem, perit emptori. Quia per traditionem  
translatum est dominium in emptorem, res au-  
tem domino perit. Excipio sex casus, in quibus venditio-  
periculum ad venditorem pertinet. Primus est, nem perit  
si res culpa venditoris perit aut deterior sit, v. emptoris; sex  
g. quia non adhibuit debitam diligentiam in casus exci-  
illa custo dienda, dum non tradidit. Quia est vñ-  
ditor tunc tanquam rei custos, ac procurator, & bus res ven-  
ideo tenetur de dolo, & culpa lata, & leui, non  
tamen de leuissima; L. Quod sape, §. si res ff. de  
contrab. empt. Secundus, quando venditor in  
mora fuit rei venditæ tradendæ, L. Illud, ff. de  
peric. & comm. rei venditæ, Tertius, quando in  
contractu venditionis conuentum est expresse  
inter partes, vt periculum ad venditorem parti-  
neat, L. si in venditione, ff. de peric. & commod.  
rei

*rei vendita.* Quartus, quando res vendita, antequam tradatur accipitur a Rege ob aliquam necessitatem *L. si fund. ff. locati conducti.* Quintus, quando venditor aliquod affirmat de bonitate rei, quo emptor sibi persuasit plus duraturum propter bonitatem in peius mutetur: tunc enim venditori peribit. *L. si vine. ff. de peric. & comm. rei vendite* Sextus, quando venditio de contentum partium nota fuerit scriptura publica, & antequam facta sit scriptura consummata fuerit, licet sit iam incepta, res pereat, aut deterior fiat: venditori poterit, lege Lessium *L. 2. c. 2. n. 97. Regularius* *L. 2. §. n. 3 §. 1. Sylui. 2. 2. q. 77. articuli. 4. quesiti.*

40  
*Quid Mo-  
 nopoliim?  
 Quatuor  
 modis con-  
 tingit.*

*Monopolium dicitur, cum vnus, vel pauci efficiunt, vt ipsi soli aliquod genus mercium vendant eo pretio, quo ipsi libuerit. Fit quatuor modis. Primus est, quando venditores conspirant inter se de pretio: tunc modo id non fit supra legitimum vel supra vulgare summum non peccant contra iustitiam, quamuis bene contra charitatem, secus si pretium sit supra legitimum, tunc enim ad restitutionem illius auctionarij tenentur. Molina *tractatu secundo d. d. 345. numer. quart.* Salas *de empti. dub. 38.* Secundus, quando Princeps alicui concedit privilegium, vt solus certum genus mercium vendere valeat: hoc monopolium est licitum modo iustum pretium metibus à Principe sit taxatum. Quia fieri potest, vt hoc Reipublicæ expediat, & nulli iniuria irrogetur. Sa *de venditio numero quinto.* Filluc *tract. 35. numer. 213.* Reginaldus *tract. 25. numer. 327.* Tertius, quando vnus, vel duo vel tres emunt on nes merces, si ipsæ quoque eas vendant eo quo eis libet pretio, iisdemque notabilem caritatem inducunt peccant mortaliter contra iustitiam, & ad restitutionem teneantur, quia sunt causa iniusta damni reipublicæ. Medin. *Codice de restitu. questio. 36.* Nauar. *de restitu. lib. 3. capite secundum.* numer. 80. Azor. *part. 3. lib. 8. capite 28.* Quartus quisvis, aut fraude impedit, ne maior copia mercium aliunde apporetur, vt maneant caritas in Republica: est peccatum contra iustitiam cum restituendi obligatio. Lessius. *lib. secundum. capite 21. numer. 15.* Filluc. *tract. 35. numer. 215.* Nauarra *de restitu. lib. 3. cap. 2. numer. 79.**

41  
Ex vendi-  
tione, prius  
obligatio ad  
emendationem  
re.

quo obligatio ad rem emendationem. Emendatio verò  
nihil aliud est quam ablatio rei emptione, vel  
alio contractu habite interposito Iudicis decre-  
to. Verum quando dicitur, venditorem de emen-  
tione teneri est, venditorem teneri ad pro-  
curandum, quantum in se est, vt empor le-  
gitime habeat rem per contractum traditam, &  
ad seruandum illum indemnem, si ab aliquo  
tanquam sua euincatur in Iudicio. Hinc em-  
por habet actionem contra venditorem, ad  
recuperandum pretium cum omnibus impen-  
sis, ex eo, quod res sibi euicta est ab altero.  
*leg. Euicta ff. de euictionibus l. Tenetur ff. de act.  
emp. Molina tract. secund. d. 380. Covarrutias  
3. v. cap. 17. Syluest. v. Euictio. Azor. tom. 3. lib.  
8. cap. 30. Reginaldus l. 25. numer. 114.* Emptio  
non solum habet locum in venditione, sed  
etiam in aliis contractibus onerosis, vt in Per-  
mutatione, Emphyteusi, Censu, Locatione,  
&c. Quia par non est, vt quis dampnum patia-  
tur in re, quam debito pretio accepit, Libe-

ra, Codice de sent. & interlocutor. Gomez 2.  
var. c. 2. n. 32.

Si Respublica annonæ laboret inopia, potest  
quique quæ, res proprias vendere, quæ ad vi-  
ctum pertinent. Quia licet regulariter loquen-  
do, nemo cogendus sit rem suam vendere, ta-  
men cum subditi Reipublicæ, & illorum bona  
in ordine ad bonum commune potestatis  
publicis, quantum ratio boni communis po-  
stulat, subordinentur: inde est, posse publi-  
cas potestates ipsius Reipublicæ, laborante po-  
pulo fame, cogere quempiam ad vendendum  
res suas, quæ ad victum attingunt, & vestitus,  
taxato etiam pretio, quandiu durat inopia.  
Molina *tom secund. d. 3. c. 1. Sylvestri tom. 5. Empio. g. 4.*  
Potest etiam quis cogi ad dicendum domi-  
nium, prædia agros, si id spectet ad bonum co-  
mune, v. g. ad ædificandum; vel ampliandum  
Monasterium, vel Ecclesiam; vel pro sterna-  
da via publica pro Regis palacio, pro scholis,  
&c. Scio tamen, plerique in Regnis moris  
esse ad Regem recurrere. *Conar. lib. 3. var. cap. 14. numer. 8.* Caramum. *l. secund. Theol. moral.*  
*numer. 825.*

C A P V T III.

*De Censibus.*

**C**ENSUS est ius percipiendi aliquā pen-  
sionem ex re alterius viliā, vel persona. 43  
Census de-  
finiō, ac di-  
uisio in re-  
seruatiuum  
& consignati-  
uum.

Non est ipsa pensio persoluenda quotannis, sed ius  
quoddam ad exigendum quotannis ab alio cer-  
tam pensionem, cui iuri respondet in altero  
soluendi debitum. Vnde qui vendit censum,  
non vendit pecuniam, aut fructus aliquos  
annuos, sed vendit ius exigendi certam pec-  
cuniarum summam, vel certos fructus. Additur  
ex re alterius, quia nullus ex re sua per-  
cipit proprie censualem pensionem, sed ex re  
aliena, in qua ipse ratione census nullum ius  
habet nisi pensionis exigendæ: dominium au-  
tem rei in altero residet. Diuiditur census in  
Reseruatiuum, & consignatiuum. Reseruatiuum  
dicitur, quando quis transfert rem suam  
in alterum quoad dominium directum, &  
vile, seruata sibi pensione annua super eadem  
re. Consignatiuum est, quando quis super bo-  
nis suis, quorum dominium directum & vile  
retinet, vel etiam super persona sua alteri ius  
pensionis annuæ contractu donationis, vendi-  
tionis, vel permutationis consignat. Molina  
tomo secundo tract. secundo. d. 380. Toletus libro.  
quinto cap. 42. Reginaldus lib. 2. §. n. 410. Arag-  
g. 2. 2. q. 7. articulo quarto Layman lib. tertio  
tract. 4. cap. 18. Bonac. de contr. d. 3. q. 4. pun.  
vnic

Census consignatus variè diuiditur. Primo 44  
ratione materiae, in *Realem*, *Personalem*, & *Variè cen-*  
*Mixtum*. Secundò ratione pensionis, in *Fr-*  
*uctuarium*, ex quo debetur fructus; & *Pecunia-*  
*rium*, ex quo pecunia. Tertiò, in *Ceruum*, & *Per-*  
*petuum*. Quartò ratione temporis futuri, in *Per-*  
*petuum*, ac *Temporalem*. Perpetuus diuiditur

ELSCOBAR  
Phoebe Mor.  
Om. VV. VII.  
Ed. IV  
C

in Redimibilem, & Irredimibilem. Redimibilis autem duplex est, vel enim ex parte solius venditoris, cui liceat, restituito pretio censum redimere; vel etiam ex parte temporis, cui liceat resignato censu pretium repetere; & vocari solet *Census utrinque redimibilis* Rayman. lib. 3. tract. 4. c. 18. Mol. 10. 2. tr. 2. d. 383. Bonac. de censu. 2. d. 3. q. 4. pun. vni.

45 *Ad contractum* Ad contractum census ex natura ipsius contractus, sex requiruntur conditiones. Primam, ut ad sit intentio emendi, & vendendi, quia totus census sex ta vis & obligatio contractuum ab intentione requiritur. Secundam, ut ad sit iustum pretium, tale autem est, quod lex, vel communis hominum aestimatio, seu iudicium prudentum praefixit. Tertiam, ut constitutus, census super re aliqua, liberam habeat illius rei disponendae facultatem: unde super fundo dotali abique uxoris placito: super beneficio, & super accepta in emphyteusim, census haud potest constitui. Quartam, ut census fundetur in re fructifera: unde super tritico, oleo, vino constitui non valet, cum haec usu consumuntur. Quintam, ut si res censui subiecta pereat vel fiat sterilis absque censuarij culpa, cesset census ad ratam: nam res domino pereunt. Sextam, ut si aliquod onus imponatur venditori, ad quod venditor ex natura contractus non teneatur, debita mercede compensetur. Quia onera pretio aestimabilia debita sunt mercede compensanda. Valent. 2. 2. d. 5. q. 2. 2. pun. 2. Toletus lib. 5. cap. 47. Azor. de censu. p. 3. cap. 7. q. 3. & 7. Molin. 10. 2. tr. 2. d. 383. Lessi. lib. 2. c. 22. dub. 14.

46 *Census realis emptio est licita, pretio legali servato.* Censu realis tam pecuniarius, quam fructuarius, & tam perpetuus, quam temporalis etiam vitalitius eo pretio emptus, quod vel lex taxavit, vel loci approbat consuetudo, in usus ac licitus est, quamvis summa pensionum temporis progressu solvendum pretij superet quantitatem, Lessi. l. 2. c. 22. dub. 5. Sotus l. 6. de iust. q. 5. a. 2.

47 *Licitus est census realis cum pacto redimendi ex parte venditoris.* Licitus est census realis cum pacto redimendi ex parte venditoris: & probabiliter etiam qui utrinque redimibilis est. Quia aliae omnes venditiones sub conditione redemptionis, praesertim ad venditoris arbitrium (quo casu nulla suspicio, vel praesumptio vitiae esse potest) licitae sunt: Ergo etiam venditio census cum eiusmodi pacto licita erit, dummodo tam aliquo alio modo gravamen, aliquod per hoc pactum venditori imponitur, ad arbitrium boni viri ab emptore compensetur. Valent. 2. 2. d. 5. q. 2. 2. pun. 6. & q. 2. 5. dub. 5. Lessi. l. 1. c. 22. dub. 10.

48 *Qualis debet esse persona, in qua census constituitur?* Persona, in qua census constituitur, debet esse vel fructifera, vel ut aliqua bona in re, vel in spe habeat. Unde etiam in emptione census personalis licet exigere hypothecam generalem, vel specialem, securitatis causa. In censu personali pensiones annuae solvenda amplius non sunt, si cessante industria personae, nulli annui redditus proveniant ex officio, aut negotiatione, super qua census est locatus. Lessi. lib. 2. cap. 22. dub. 4. numer. 2. 1. & 22. Reginaldus lib. 2. 5. man. 431.

49 *Res, in qua census fundatur, debet ad minus tot fructus ferre, qui ad solvendam pensionem sufficiant, detractis expensis laboris & industriae.* Quia cum vendatur ius ad percipiendos tot fructus, par est, ut res, in qua

census constituitur fructus sufficientes referat, ad solvendam pensionem. Azor. p. 3. lib. 1. c. 6. q. 1.

Ad censum ponendum, non est necesse, ut res censita naturales referat fructus nempe oleum, vinum, triticum, &c. sed sufficit, si ferat fructus pretio aestimabiles. Unde constituitur census super domibus, vel molendinis, quae non ferunt fructus naturales, sed res censita pecuniam. Nec est necessum, ut res censui subiecta, sit annis singulis actu fructifera, sed sufficit, ut natura sua fructifera sit, & speretur fore, ut fructus ex ea percipiantur. Si tamen res facta esset sterilis, ut amplius fructus producere non valeret, nequiret in ea census constitui. Non autem censetur res infructifera, si per unum, aut duos annos fructus non retulit. Reginaldus lib. 2. 5. n. 411. & 429. Valent. 2. 2. d. 5. q. 2. pun. 2. Sa. v. censu n. 7.

Temporalis census, constitutus est, ut est omnis vitalitius, minori pretio emi potest, quam sunt pensiones speratae. Quia quod d. pensiones simul sumptae superent sortem, id fortuitum est, sicut enim possunt superare, sic etiam superari. Couar. lib. 3. var. cap. septim. n. 3. & 4. Becan. 2. 2. q. 5.

Census non potest emi minori pretio, quam initio fuerit creatus, quando pretium legitimum à Principe constitutum est. Quia taxatur pretium in venditorum gratiam: possunt tamen maioris vendi. Lessi. l. 2. c. 22. dub. 7. Fillius. tr. 3. n. 270. Si autem preti illegitimum non habet vel si illud passim non servetur, potest emi minori pretio, quam initio fuerit constitutus. Quia pretium vulgare in indivisibili non constituit. Diana parte prima tractat. de controu. resolutione 36.

Licitum est emere censum cum pacto, ut quando voluerit venditor redimere, teneatur eadem redimere moneta, si certum sit, monetae aestimationem non esse mutandam; & si eadem monetae erat dubium, an esset augenda, an ta redimenda; & si certum erat aestimationem augendam, & emptor statuerat suam pecuniam in illud tempus asseruare. Extra hos casus tale pactum licitum non est, nec in conscientia obligat. Bonacin. romano secundo d. 3. q. 4. numero 36. Salas de cens. dubio 24. Fillius tract. 3. 5. num. 271.

Absolute est licitum censum emere cum pacto, ut non possit redimi nisi intra certum tempus, ita ut si intra id tempus non redimatur à venditore, fiat irredimibilis. Pretium tamen huiusmodi census debet esse maius, quam si semper redimibilis, maneret: & minus, quam si absolute esset irredimibilis. Med. de usur. q. 15. dubio primo Couarronias lib. 3. var. cap. 8. Licitum autem est emptio census cum pacto, ut possit redimi post certum tempus, verbi gratia, post decennium, ita ut ante redimi nequeat, Couarronias citatu numero septimo Licitum apponitur censui conditio, imò consentaneum est naturae contractus, ut non possit redimi per partes. Toletus libro quinto capite 45. numero quarto.

Pij V. Bulla de censibus non obligat, ubi non est promulgata, vel recepta. Quia promulgabile est, non solum leges Imperatorias, verum etiam pontificias non obligare, nisi sint in gat, ubi Prouincia

Provincia promulgata. Vbi igitur non fuerit recepta, seruandæ sunt leges & consuetudines ibidem vtitæ, quæ legi diuinæ, ac naturæ non repugnant. Vbi vero nulla esse consuetudo habens vim legis, satis erit legem naturalem seruare, quæ tantummodo requirit æqualitatem inter censum & pretium. Layman. l. 3. tract. quarto cap. 17. Becan. parte secunda tr. tertio cap. sext. num. quint. Sylui. 2. 2. quæst. 78. articulo quarti quæst. secund. conclus. 3. Lessius lib. 2. secundo cap. 2. dub. 13. Molina 10. 2. tr. 2. d. 395.

Cū census emptus fuit minoris iusto, & pretium lege constitutum est cū clausula irritante contractum; pensiones sunt restituendæ quatenus iustum pretium excedunt. At si pretium non est lege constitutum, vel saltem non cū clausula irritante: nihil ex pensionibus restitui debet, sed tantum est suppleendum pretium, & damnum, si quod venditori obuenit, compensandum. Medin. quæst. 15. dub. 4. Lessi l. 2. c. 2. dub. 15.

Pretium iustum censuum lege Principis constituitur: & ea deficiente, consuetudine communi. Vnde fit, ut pretia censuum pro varietate temporum, & locorum sint varia. Censui enim irredimibilis in Hispania est viginti octo, sigilli nonem, vel triginta aureorum in singula: in Sicilia est solum decem aureorum iuxta Nicolai V. & Gregorij XIII. approbationem Idem approbatur Calixtus III. & Martinus. V. pro Polonia, & Germania, in Belgio census irredimibiles non habet pretium legitimum nec possunt de nouo creati, obstante Caroli v. constitutione. Referuntur possunt vendi viginti quinque in singula, vel etiam minoris. profecto in his locis, vbi floret negotio, minoris æstimatur census: idem accidit, vbi est pecunie penuria. Quia hæc facit merces minoris æstimari; & negotio efficit ipsam pecuniam quaestuosam, ac proinde plus valentem. Censui autem vitalitij pretium, si ad vnius vitam solum constituitur, asolet apud Hispaniam esse decem in singula, Toletus lib. quint. cap. 47. n. 3. Sa v. census, num. 5. Azor. p. 3. lib. 10. cap. 4. q. 4. Filliuc. tract. 35. num. 265. Valent. 2. 2. d. 5. qu. 22. pun. 5. Salas de cens. dub. 22. numer. 2. Denique pretium census deficiente lege, & consuetudine, optimè constituitur ex proportionem pretij rerum fructiferarum, vt agrorum, domorum, ac similibus, quo enim pretio emi potest res fructifera, quæ deductis expensis quotannis reddat centum aureos, eodem, & etiam minore iusto potest comparari census realis irredimibilis tantundem pendens. Debet autem in pretio constituendo attendi æquitas, & vtriusque contra hentis gravamen, aliaque circumstantie Layman. lib. 3. tractat. 4. capite 17. numer. 14. Contrarias lib. 3.

variatur capite nono numer. 6.

\* \*



## CAPVT IV.

## De Cambiis.



AMBIVM est negotiatoria permutatio diuersarum pecuniarum, seu pecunie Cambij de pro pecunia. Diuersitas autem pecunie finis

accidit aut ex parte figuræ, vt in monetis diuersarum Prænciarum; aut ex parte materię, vt cum sunt diuersi metalli, aut ex parte qualitatis metalli eiusdem generis, cum vnum est præstantius altero; aut ex parte quantitatis cum sunt diuersi ponderis, aut numeri. Toletus lib. quinto capite 50. numer. prim. & omnes.

Dicitur cambium à mutuo primò, quia de ratione cambij est aliqua pecunie diuersitas; de ratione autem mutui est, vt res mutata in eadem specie reddatur, nisi mutans velit diuersa esse contentus. Secundò de ratione mutui est vt aliquandiu solutio expectetur; de ratione autem cambij non item; constat enim simplex eius natura, vt pecunia diuersa pro diuersa præsentis commutetur. Campfor hic appellatur ille, a quo petitur, vt pecuniam permutet, Campforius verò ille, ad cuius petitionem pecunia commutatur. Omnes commutiter.

Diuiditur cambium in Reale, & Siccum. Vocatur Siccum, quod non est verum cambium sed fingitur esse propter imaginem cambij præferens; vt quando habetur sola ratio temporis; aut quando fingitur alibi solutio facienda, & fit eodem loco cum vltura, siccum etiā dicitur, quia caret humore, seu iusto titulo ad lucrum pariendum. Hoc cambium est vlturarium, quia accipitur lucrum ob solam dilationem solutionis, quæ est mutuum virtuale. Lessius lib. secundo capite 23. dub. prim. Nauar. summa capite 17. numero 286. Valent. 2. 2. d. quinta quæst. 23. pun. prim. Bonac. de controuers. disp. 3. quæst. 5.

Cambium reale est legitima permutatio pecuniarum, ex qua iuste aliquid lucri excipi potest. Hoc sub diuiditur in Minutum, & Locale. Minutum est, cum quis dat pecunias maiores pro minoribus, vel è contra vel cum permittit r vetus cum noua pecunia, patria cum ex terna, aurea cū argentea, argentea cum cuprea. Minutum dicitur etiam hoc cambium Manuale, quia de manu ad manum eodem loco, ac tempore perfici solet. Hoc cambium est licitum, quæcumque interueniat pecunie diuersitas, modo summa diuersæ pecunie, quæ recipitur, tanti à viris peritis æstmetur, quanti æstimator summa data. Reginaldus lib. 25. numer. 438. & 439. Lessius libro secundo capite 23. dubio primo Sylui. 2. 2. q. 78. d. 4. quæst. 3.

Cambium locale est, in quo pecunia præsens commutatur cum pecunia existente in alio loco, & dici etiam asolet Cambium per litteras, quia campfor suas dat litteras, vt per eas campfor accipiat in illo loco pecunias ab eo qui campforis est socius. Hoc cambium est licitum; quia si campfor re ipsa pecunias campforio de loco in locum transferret, posset petere aliquam

57

Cambij de finis

58

Differt à mutuo.

59

Cambium Reale, & Siccum; hoc quidem est illicitum.

60

Quid cambium Reale, & Locale. Minutum. Hoc quidem est licitum.

61

Localis cā.

hij in finis.

EL SCOBAR

Therok Mor.

Om. V. VI. VII.

EL IV

aliquam compensationem; ergo etiam potest cum accepta v. gr. pecunia Vallisoleto, dat illi litteras, ut quarum Hispani, vel Matro tantumdem accipiat. Nauar. *summe capite 17. num. 289.* Toletus *libro quinto capite 53. numer. 6.* Reginald. *lib. 25. num. 456.* Layman. *lib. 3. r. 4. c. 19. n. 2.*

62  
Quatuor  
tituli, cur  
campfor in  
cambio mi-  
nuto plus  
accipere  
possit, quam  
dedit.

Quatuor assigno titulos, cur campfor in cambio minuto plus accipere possit, quā dedit. Primus est locatio operæ, & obsequij, quod præstat congregando omnis generis pecunias, quæ permutari debeant, & paratum se præbendo ad easdem commutandas secundum campforiorum voluntatem; quæ omnia sunt pretio æstima-bilia. Sylvest. *v. infra 4. q. septim. S. a. v. Cambij, numer. quinto.* Lessius *libro secund. c. 23. dubio secund.* Secundus est interesse lucri vel com-modi cessantis: unde licet exigere supra valorē legitimū nummi quanti æstimabitur arbitrio prudentis illa spes lucri, quæ per cambium quis priuatur. Medi. *de usur. quest. 7. Nauar. sū. cap. 17. numer. 288.* Bonacin. *de contr. d. 3. quest. quinta pun. unic. numer. 3.* Tertius est la-bor numerandi pecuniam: cum enim campfor huiusmodi laborem in gratiam campforij sub-eat, mercedē ei compensatur intercedente virtu-ali-ter contractu locationis operarum. Sotus *de iust. lib. sexto quest. 11. articulo prim.* Graf. *p. 1. lib. secund. capite 110. num. 4.* Salas *de camb. dub. 34.* Quartus est commoditas conservandi, transfe-rendi, numerandi, & ubique negotiandi. Unde pluri æstimantur mille ducati in auro quam in argento; plus in argento, quam in cupro. Fillucius *tr. 35. part. secund. nu. 361.* Salas *dub. 3. n. 4. & 6.*

63  
Ad iusti-  
tiam cam-  
bij per mi-  
nutum tria  
desideran-  
tur.

Ad iustitiam cambij per minutum tria de-siderantur. Primum, ut in campfore nulla sit falsitas dando aurichalcum pro auro, minorē monetam pro maiore. Secundum, ne sit fraus in valore monetæ, nam si campfori constet, mo-netam, quam campforius tradit, plus valere, debet veritatem aperire. Tertium, ut sit iustū pretium, scilicet lege statutum: citra autem legem, id erit iustum pretium cambiorum, quod communiter prudentes & probi, ponderatis omnibus circumstantiis ad rem facientibus, iudicabunt. Toletus *libro quinto capite 51. numer. 8.* Sylvi. *2. 2. q. 78. d. 4. quasi. 3. concl. 4.* Fillucius *tr. 35. n. 362.*

64  
In cambio  
locali po-  
tēst aliquid  
accipi a  
campfore  
triplici ex-  
titulo.

Potēst in cambio locali reali potēst campfor aliquid triplici titulo iuste accipere. Primus est translationis pecuniæ. traicit enim pecuniam quæ hic adest, in locum, ubi quis adesse de-siderat, quæ opera in gratiam alterius præstata est pretio estimabilis. Molina *10. 2. tr. 2. d. 403.* Fillucius *tr. 35. num. 380.* Malder. *2. 2. tr. 5. capite quinto dubio 3. num. primo.* Secundus est præ-statio periculi, seu assicuratio. Quia accipiens hic pecuniam aliō traiciendam, suscipit in se onus transferendi, & periculum, si deperat. Nec refert, quod campfori in pecunia transfe-renda nullum sit periculum, cum ipse alibi eam paratam habeat: id enim eius industria, aut for-tunæ est assignandum. Reginaldus *lib. 25. num. 454.* Bonac. *de controuers. d. 3. q. 3. pun. unic. num. 7.* Graf. *parte prim. lib. secund. capite 110. num. 4.* Tertius est maior æstimatio pecuniæ in loco, ubi datur, quam ubi creditur, sine ea æstimatio sit intrinseca, hoc est sine à lege, vel com-muni consuetudine valor pecuniæ proneniat

ex conditione materiæ, & ponderis, siue proce-dat ex causis extrinsecis, ac fortuitis; & ideo ra-tione vtriusque æstimationis potēst campfor aliquid lucrari, modo lucrum id iustum cambij pretium non excedat. Sylvest. *v. supra 4. questio. 8. paragrapho prim.* Fillucius *tr. 35. numer. 380.* Reginaldus *lib. 25. n. 461.*

Cambium ad Nundinas non differt nisi ac-cidentaliter à cambio locali ex natura sua. Quia eadem persona in vtroque conveniunt, regi-tur eodem nummo, & variatio pretij sit iuxta longius, aut brevius tempus. Fit licitum tribus confluentibus conditionibus. Prima, ut fiat rea-lis permutatio ex vno loco in alium, habita ra-tione diversitatis pecuniæ, ac valoris moneta-rum. Secunda, ut seruetur iustum pretium iuxta communem fori æstimationem, in qua habenda est ratio abundantia vel penuria pecuniæ, distantia, aut vicinitatis locorum. Tertia, ut in æstimatione pretij non habeatur per se ratio temporis, hoc enim esset usurarium, ut ex Bulla Pij V. colligitur. Fillucius *tr. 35. articulo secund. capite septim.* Sylvest. *v. supra 4. questio. 4.* Nauar. *summe cap. 17. n. 297.*

Vitandum quidem est in cambiis monopoli-um unde pretium directè augeatur. Hinc mono-polium facientes directè, & per se siue ex pacto expresso, siue ex tacito peccant contra iustitiam, si augeant pretium ultra iustum: con-tra quem etiam faciunt cooperatores monopoli-j positivè; qui quidem in solidum ad restitu-tionem tenentur, si principales non satisfaciunt. Toletus *lib. quinto capite 53. numer. tertio.* Fillu-cius *tr. 35. parte secund. numer. 415.* Sotus *de iustit. lib. sexto qu. 12. articulo 3.* Saloni. *de camb. q. 4. articulo secundo controuers. 13.* Cam-bium verò pro secundis, vel tertiis nundinis vsurarium censetur, si campfor ob id plus exi-gat, quam exigeret, si pecuniam ad proximas nundinas impertiret. Quia alioquin aliquid exi-git ob solam dilationem, quod est usurarium. Lessius *lib. secund. cap. 21. dub. 11. numero 91.* Toletus *ibi num. 7. & c. 55. num. secund.* Nauar. *sum. c. 17. n. 301.*

Qui tradit pecuniam ad cambium alicui, cui non fidit, potest exigere pignus, vel fideiusso-re pro crediti securitate. Quia in omni contractu licitum est cuique, se indemnem servare, quan-tum postulat natura contractus. Azor. *p. 3. lib. 10. cap. 11. questio. 11.* Toletus *lib. 5. c. 52. n. 3.* Sa-las *dub. 21.*

Pius V. in Bulla de cambiis, damnans tan-quam vsuraria omnia cambia sicca, in quibus fingi alio loco futura solutio, cum intenda-tur futura solutio, cum intendatur futura eodem, ubi sit contractus; in cambio rea-li quatuor requirit conditiones, ne sapiat vsuram. Prima est, ne campfor ratione dilationis ultra terminum præstitutum concessit, de aliquo lucro paciscatur secunda, ne ab initio, vel pos-teà paciscatur decerto interesse, etiam in even-tu, quo solutio tempore debito non fieret; non prohibet autem pactum de interesse incerto, quo postea ex mora campforij fuerit depre-hensum; & ne pena moderata adiciatur, si ex-negligentia tempore præscripto non fuerit fa-cta solutio Tertia, ne ultra primas nundinas, aut consuetos terminos, ubi nundina non ex-pectantur, realia cambia exerceantur iuxta receptum locorum vsum nempe cum exten-sione

65  
De cambio  
ad Nun-  
dinas.

66  
De mono-  
polio in  
cambiis vi-  
tando.

67  
Potest in  
cambio pi-  
gnus exigi.

68  
Pius V.  
quatuor ad  
cambijs rea-  
lium iustitiam  
requirit  
conditiones.

sione proportionali lucri. Quarta, ut in terminis solutionum constituendis, habeatur ratio propinquitatis, ac vicinitatis locorum, in quibus solutio destinatur; ne dum longiores praefigantur, quam loca destinata solutioni requirunt, furnecandi detur occasio. Namque, *summa capite 17. numer. 300. Malder. de inst. tractat. quinto capite 4. dubio undecim. Lessius libro secund. capite 23. dubio vlt. m. Bonac. de contract. disputat. tertia questione quinta puncto vnic. numero 9.*



CAPVT V.

De Locatione, & Conductione.

<sup>69</sup> *Locatio, & con-*  
*ductio de-*  
*bitur.*  
**Q**UAMVERO de contractibus onerosis, in quibus usufructus, non dominium transfertur, sermo procedit, nempe de locatione ac conditione, emphyteusi, ac fendo. Locatio itaque est contractus, quo persona, vel res aliqua ad usum, vel fructum pretio conceditur. Quaedam res locantur solum ad usum, vt seruus, equus, domus, &c. quorum fructus non est alius, quam usus ipsorum. Quaedam ad fructum, vt agri, pascua, iura, redditus, vestigia. Dixi, Pretio, seu pecunia: sicut enim emptio requirit pecuniam, ita etiam locatio: ad distinctionem precarii, & commodati, in quibus non interuenit pretium, sed gratis celebrantur. Syluest. *vers. Locatio. Lessius libro secundo capite 24. dubio primo Filiucius tractat. 36. capite prim. Sylui. 2. 2. questione 77.* Conditio vero est contractus, quo persona vel res ad usum vel fructum pretio comparatur. Vnde conductor vocatur is, qui mercedem soluit pro usu, vel fructu rei acceptae, Locator vero, qui accipit mercedem pro usu, vel fructu rei traditae. Reginaldus lib. 2. §. m. 489. Bonac. *de contr. d. 3. q. 7. punct. 1. numer. 2.*

<sup>70</sup> *Locatio, & con-*  
*ductio de-*  
*bitur.*  
Omnes, quae vendi possunt, possunt etiam locari, nisi specialis extet prohibitio. Quia non plus requiritur ad locandum, quam ad vendendum. Aliqua locari prohibentur, vt seruientes praediales, viae scilicet, & subiectiones praediorum: quamvis vendi possint; e contra aliquae res locari possunt, quae vendi prohibentur, vt res pupilli, & minoris, item bona dotalia possunt a viro locari, non vero vendi. Res Ecclesiae ad breue tempus locari possunt ab iis, qui praesunt Ecclesiae non vero ad longum tempus, id est ad decennium. Clement. *prim. de rebus Eccles. non alien. Filiucius tractat. 36. capite primo questio. sext.* Non solum ea, quae sunt pecunia & similia locari possunt, verum etiam ipsamet pecunia, ad pompam scilicet accipientis, vel ad pignus: modo pecuniae dominium perseueret apud locatorem, & stet ipsius periculo, ita vt si pereat abique lata vel sui culpa conductoris, pereat ipsi locatori, quia quoties perit res abique alterius cul-

pa domino perit. Rebellus libro 14. quest. 4. numero prim. Reginaldus lib. 2. §. numer. 489. Manu. *parte prima summa capite 13. conclusione tertia.*

Licitum est conductori, rem, quam ipse conduxit, alteri locare, modo aliter non sit deductum in pactum cum primo locatore. &c. modò primus locator damnum non patiatur. Hinc conductor non potest locare meretrici domum, quam ipse conduxit. Quia hoc cederet in primi locatoris opprobrium. *L. Nemo. Codice de locat. Reginaldus libro 2. §. numer. 505. & 506. Molina 10. 2. tr. 2. d. 497. numero. 7.*

Qui autem facultatem habet emendi, & vendendi, potest contractum locationis, ac conductionis inire, nisi specialiter prohibeatur. Exciipiuntur aliquae personae, quibus vetitum est, quaedam conducere; quales sunt curiales, & milites, qui non possunt praedia conducere, ad colendum *L. Curiales, Codic. de locat. lege Milites, Codic. de locat.* Curiales dicuntur, qui obstricti, & obligati sunt curiae. Item Clerici, & Monachis prohibetur esse conducere praedia laicorum: praecita necessitate; quamvis possint succedere conductori. *capit. Multa, ne Clerici, vel Monachi. Filiucius tractat. 36. caput. 1. q. 3.*

Quando duo vel plures habent domum, vel fundum communem, & vnus vult vni locare, alter alteri, vel vnus ad vnum usum, alter ad alium; aut vnus locare vult personae honestae, inhonestae alter praeparet contractus illius, qui habet maius in re ius, seu potorem partem, vel qui vult locare personae honestae, quando autem non est potior conditio vnus, quam alterius, mittendae sunt sortes, aut recurrendum ad Iudicem pro concordia. Imo validus est contractus locationis factus ab vno socio, vel à pluribus, aliis dissentientibus, si absque iusta causa dissentiant. Gomez *tomo secundo variar. capite tertio numero 14. Filiucius tract. 36. capite primo quest. 16. Bonac. de contract. disput. 3. questione septima punct. 1. numer. 6.*

Cum heres vniuersalis vicem gerat praedecessoris, locatio transit ad eum, successor vero singularis, qui scilicet in re particulari succedit, qualis est emptor, donatarius, heredes vel legatarius, non tenetur stare contractui locationis celebrato ab eo, cui in re particulari succedit, nisi antecessor in alternatione aliter expresse, vel tacite conuenerit; aut nisi bona locatoris sint hypothecata conductori, quia singularis successor non repraesentat locatoris personam, nec illius suscipit obligationes. Filiucius *tract. 36. tr. secundo quest. prim. & secund. Bonacina de contr. d. 3. q. 7. punct. vltim. numer. 2.*

Conductor non tenetur pensionem singulari successori soluere, nisi antecessor locator celsit illi ius suum nec stare contractus locationis, postquam res transit ad singularem successorem. Quia ei nunquam se obligauit. Marius autem, qui accepit in dotem aliquam pensionem rem locatam, quam locatam esse ignorabat, soluere; at non tenetur stare locationi, quia censetur singularis successor. Tusch. *tomo quint. concl. 418. locatioms Couar. facta*

<sup>71</sup>  
*Licet con-*  
*ductori, re,*  
*quam ipse*  
*conduxit,*  
*alteri loca-*  
*re.*

<sup>72</sup>  
*Quinam*  
*possunt con-*  
*tractum lo-*  
*cationis, ac*  
*conductionis*  
*inire:*  
*quinam*  
*non?*

<sup>73</sup>  
*Quid faciat*  
*duum quan-*  
*do vnus duo-*  
*rum vnus*  
*vult locari*  
*vnus, alter*  
*alteri?*

<sup>74</sup>  
*Quando he-*  
*catio ad*  
*heredes*  
*transcat,*  
*quando non?*

<sup>75</sup>  
*Conductor*  
*non tenetur*  
*stare locati-*  
*onis*

EL SCORAR  
Theob. Mar.  
Tom. VII. VII.  
EL. IV  
6

# 168 Theologiae Moralis Lib. XXXIX.

Conar. *secund. var. cap. 15. num. 3.* Molina *tom. secundo. tract. 2. disput. 490.* Vxor verò mortuo marito, vel soluto matrimonio, tenetur stare locationi factæ à marito, coniugio durante, quoad locationem bonorum paraphernalium. Quia huiusmodi locatio censetur facta à marito nomine uxoris tanquam ab administratore, & procuratore. Non verò tenetur stare locationi fundi dotalis, quia maritus censetur locasse proprio nomine non communi, vxor tamen tenetur ad seruandum maritum indemnem, ne damnum ob id patiatur. Gomez *secund. variar. capite 3. numero 8.* Molina *d. 492.*

76  
Minor vel  
pupillus te-  
netur stare  
locationi  
factæ à cu-  
ratore, vel  
tutore.

Minor, vel pupillus tenetur, tutela, vel cura finita, stare locationi factæ à tutore, quia quæ tutor: vel curator agit, non suo sed minoris, aut pupilli agit ex nomine. Minori tamen iure conceditur restitutio in integrum, si notabiliter comperit, se læsum. *l. si tutela, ff. de admin. tut. Filliucius tract. 36. capite secundo. quest. 4. Reginaldus lib. 25. numero 536. Gomez 1. var. capite 15.*

77  
Quid de-  
beat fiscus  
gerere cir-  
ca locati-  
onem  
factam a  
reo ante, vel  
post patrati  
delictum.

Fiscus tenetur stare locationi factæ per cōdemnationem ante patrati delictum, si ipse succedat in omnibus bonis, vel in parte dimidia, vel tertia. Quia tunc fiscus reputatur hæres, & successor vniuersalis. Si verò fiscus succedat tantummodo in ea parte, quæ reo ante, vel post patrati delictum, confiscatur, non tenetur stare locationi, quia censetur successor singularis, & conuequenter potest expellere colonum. Imò non tenetur stare locationi, quam delinquens post patrati crimen celebravit, ob quod eius bona ipso iure publicantur, quia cum fiscus ante locationem ius acquisierit, delinquens non potuit ei præiudicare. Reginaldus libro 25. numero 543. Sanchez libro secundo. decal. capite 22. numero 53. Filliucius tract. 36. cap. secundo. questio. 3. Molina *tom. 2. tract. 2. d. 491. num. 1. & 2.*

78  
Prælati  
successor te-  
netur stare  
locationi  
ante factam  
nomine Ec-  
clesiæ.

Prælati autem successor tenetur stare locationi antea factæ ipsius Ecclesiæ nomine de rebus non pertinentibus ad Prælatum, sed ad Ecclesiam; tamen competit Ecclesiæ ius restitutionis in integrum, si læsa inuenitur. Prælati vel beneficiarii non tenentur stare locationi factæ ab antecessore nomine proprio in suâ vilitatem de rebus beneficij seu dignitatis ad proprios Prælati vel beneficiarij redditus, & sustentationem. Quia locatio facta est ab eis nomine proprio, & de re, de qua pacisci non poterant nisi pro tempore quo dignitatem, aut beneficium retinebant. Hoc verò intellexerim, modo non adsit alicubi legitima consuetudo in contrarium; & modo res sit integra, & nondum inchoatus sit annus, Sylvest. *v. locatio. quest. 11. Ricci. v. Alienatio. decis. 123. Quaranta v. Alienatio. numero 19. Conarruias. 2. var. capite quinto. Sa. v. conductio. numero 10. Molina tom. secundo. tractatu. secund. d. 492. numero. sexti.*

79  
Si res loca-  
ta, pereat,  
cuiam pe-  
rit?

Si res locata casu fortuito pereat, domino perit, nec conductor debet pensionem pro tempore, quo res sit inutilis. Si verò id ex culpabili eius proveniat negligentia, vel etiam sine culpa ob suum commodum ex relicta procurandum, non potest quicquam de pensione detrachere. Filliucius tract. 36. capite secundo. quest. 8. Lessius libro secundo. capite

24. d. b. secund. Nauar. *summa. capite 17. num. 187. Conarruias 3. var. c. 13.*

Certe conductor tenetur de culpa lata, & leui; non autem de lenissima, nec de casu. Conductor fortuito, quia contractus fuit in vtriusque locatori, & commodum. Nec enim tenetur in re custo. locator con- dienda, & conseruanda maiorem adhibere diligentiam, quam quæ communiter ab reur. huiusmodi conductoribus assoler adhiberi. Locator autem conductori tenetur, si locet illi rem vitiosam, indeque fiat, vt conductor dmanum capiat. Filliucius. *tra. 36. c. 2. sine Læsius l. 2. c. 24. dub. 6.*

Communi ex iure pensio soluenda est in fine anni, nisi aliter conuentum sit, aut pro- quandoa bet consuetudo: & pro ea censetur obligari soluenda fructus in prædio separati, & res inducæ n pensio, & prædium animo, vt ibi sint, quandiu condu- quando de- ctio durauerit: & si extrahantur, tacite hypo- beat de ea thecæ censentur. Locator autem rei fructu- aliquid re- feret remittere tenetur totam pensionem, quan- mittit. do sterilitas vel calamitas anni est tanta, vt conductor nihil ex conducto perceperit: nisi aliter sit conuentum. *L. solutum, §. solutum. ff. de pignorat. alt. L. ex conducto, §. locat. C. Propter sterilitatem, de loca. & cond.* Si autem calamitas non sit tanta, sed re vera magna sit, pro rata gerenda est remissio. Eam autem sterilitatem dixerim esse magnam, quando res conducta non reddat dimidiam partem fructuum, quos dare consueuerat. Non tenebitur verò quidquam reddere, quando præcedendum auctorum fertilitas præsentem sterilitatem compensare videatur. Gomez *10. secund. capite 3. numer. 18. Nauar. sum. cap. 17. numer. 190. Lessius lib. 2. cap. 24. numer. 13. & 14. Diana p. 3. tr. 6. resol. 17.*

Quando autem aliquo anno est extraordi- naria vbertas proveniens ex cæli clementia, vel casu fortuito, non ex sola coloni indus- tria: potest locator pensionem augere, quia pensio an- si pensioni aliquid est detrahendum ob sterili- gerit? tatem, postulat æquitas vt ob insolitam vber- tatem aliquid addatur. *L. si merces, §. v. maior. ff. locati. Filliucius. tr. 36. cap. 3. q. 5. Lessius l. 2. cap. 24. n. 21. & 22.*

Duplici modo locatio finitur. Primò lapsu termini constituit. Censetur prorogari, quando locator sciens permittit conductorem rem locatam tenere. Secundò finitur mutuo contra- hentium consensu, quia per quas causas res nascitur, per easdem dissoluitur. *l. Nec cui licet Codic. locati. Molina tom. 2. tr. 2. d. 498. numero 9. Rebellus de locat. quest. 12. Gomez de lo- cat. cap. 3. n. 15.*

Non potest locator rem locatam repetere, nondum finito locationis tempore, quia non potest à contractu resilire, inuito conductore, qui per illum contractum ius acquisiuit ad certum vsque tempus, quatuor vero causas ex iure Cæsareo inuenio, ob quas licitum est conductorem expellere, vel priuare re con- ducta, quæ & iure Canonico approbantur. *l. Ade. ff. locati. C. Propter sterilitatem, §. v. rum de locato.* Prima est, quando conductor, cui res ad quinquennium, vel ad plures annos fuit locata per sibiennium continuum vltra ter- minum præfixum distulit solutionem pensio- nis, quia frangenti fidem fides non est ser- uanda. Nauar. *sum. cap. 17. num. 193. Sa. v. con- ductio*

ductio, n. 7. Fill. tr. 36. c. 3. q. 8. Secunda est casus improprius, per quem domus, quam locasti tibi incipit esse necessaria ad habitandum, & hæc causa solammodo locum habet in domibus causa habitandi necessarii, non autem in agris. Quia lex hoc concedens continet privilegium, quod non debet extendi. Tertia est, si domus, vel alia res locata necessario egeat refectione, quæ non potest in habitante, vel occupante conductore fieri, illa autem peracta, domus est conductori restituenda. Quarta est si conductor re conductæ abutatur, tunc damnum inferendo, tunc infames introducendo personas, tunc alia ratione cum scandalo utendo. Certe prima, & quarta causa habet locum non solum in ædibus & prædijs urbanis, sed etiam in prædijs rusticis, imo etiam in mobilibus. Caram l. 2. Theol. mor. n. 697. Bonac. de contr. d. 3. q. 7. pu. 2. n. 11. & 12. Fill. tr. 36. c. 1. q. 8. Lel. l. 2. c. 2. d. 7. m. 34. Gom. l. 2. c. 3. n. 6.

84. Profecto licet venditor teneatur vitium rei emende aperire, ita & locator rei conducende. Vnde qui rem vitiosam locat, debet restituere damnum, quo affectus fuerit conductor de rei vitio non monitus modo intercederit cui palatioris lata, vel levis. Nauar. summ. capite 17. n. 196. Sylvest. v. Locatio, quæst. 18. Fill. tr. 36. c. 4. quæst. 1.

85. Teneatur locator non solum ad refarciendas expensas necessarias a conductore factas in refectione faciendi re conductæ, verum, & ad refarciendas vitales, quæ duraturæ sunt vitæ conductoris sui necessarias tempus. Quia qui percipit commodum, parum saltem est, ut onus iubeat. Quod intelligo, in modo conductor illas non gerit expensas ex præmissa re, non ad conuentionem meliorandi rem conductam proprijs expensis, quia conuentio legem inter contrahentes efficit. Locator tamen, qui omnis huiusmodi conductori adiecit, teneatur aliquid de pensione detrachere, vel alia ratione grauamen impositum compensare, si conductor voluntarie remittat. Quid si conductor aliquas gessit expensas ad iuvum, & temporale commodum, quod ex re conductæ potest separari abique rei detrimento. Non potest petere a locatore expensas, libro primo Codic. locati. Mol. l. 2. c. 2. d. 1. tr. 2. d. 4. 45. n. 7. Bonac. de contr. d. 1. q. 8. pu. 1. Sylvest. v. Emphyteusis, n. 1.

86. Teneatur locator ad onera, & tributa pro re locata imposita, nisi aliter cum conductore conueniat, & teneatur, vel nisi aliter postulet locorum consuetudo. Quia qui commodum percipit, par est, ut onera iubeat. Ad onera verò pro fructibus imposita non teneatur locator, sed conductor. Quia hic, non ille commodum percipit. l. Quod ille, §. qui inquit, ff. de via pub. Reb. l. 1. q. 9.

87. Summatim denique locatoris, & conductoris obligationes recolo memoratæ addendas. Quinque sunt locatoris. Prima, ut det rem locatam conductori ad vsum, & fructum. Secunda, ut vitium occultum patefaciat. Tertia, ut impensas necessarias soluat. Quarta, ut refarciat damna sua culpa secuta. Quinta, ne rem locatam ante præscriptum tempus petat. Totidem conductoris sunt. Prima, ut suo tempore pensionem soluat. Secunda, ut non utatur re locata, nisi pro ut conuenit. Tertia, ut finito tempore, restituat. Quarta, ne ante tempus rem locatam sine causa deferat. Quinta, ut reddat integram sicut accepit. Fill. tr. 36. c. 4. q. 1. & 5. Bonac. de contr. d. 3. q. 7. pu. 3.



## CAPVT VI.

### De Emphyteusi.

**E**MPHYTEUSIS est contractus, quo res immobilis alteri traditur, quoad dominium vitile, reuocato dominio proprietario, idque vel in perpetuum, vel ad vnum vel plurimum vitam, vel ad certum tempus, quod decennio non sit minus. Pater huius contractus a contractu locationis differentia. Quia emphyteusis solum constituit in re immobili potest, quæ cultura valeat meliorari. Per eam transferitur dominium vitile, manente solum dominio directo apud priorem dominum. Non fit ab breuissimum tempus quam decennij, quorum nihil in locatione cernitur. l. 1. C. de iure emphy. Mol. l. 2. tr. 2. d. 4. 45. n. 7. Bonac. de contr. d. 1. q. 8. pu. 1. Sylvest. v. Emphyteusis, n. 1.

Omnes, qui iure alienare possunt, etiam in emphyteusim dare queunt. Quia emphyteusis species est quedam alienationis, cum per eam dominium vitile transferatur. Vnde pupillus, aut minor abique tutore aut curatore, & iudicis decreto: Prelatus Ecclesiæ, nisi addit iusta causa, ac debita solemnitas dare in emphyteusim non possunt. Nec ipse emphyteuta acceptam emphyteusim alteri dare valet, quia illius dominio directo non potitur. Fillinc. tractat. 36. numero 123. & 124. Clar. libro quart. recept. sent. §. emphyteusis, quæstione 73. Azor. p. 3. l. 10. cap. 2.

Septem condiciones ad emphyteusim iustitiam requiro apud Doctores comperio, in re Casareo. Prima est, ut constituatur in re immobili, ac frugifera, & solo adherente, ut in agris, domibus, pascuis, syluis, stagnis, &c. quæ cultu, & industria meliorari possunt. l. 1. & 3. C. de iure emph. Secunda, ut dominium directum, & possessio civilis huius rei maneat apud priorem dominum, vitile autem in emphyteutam transferatur. Vnde hic præscribere non valet dominium directum, quia possessio requisita ad prescriptionem, semper in proprietario manet. Lel. l. 2. c. 2. d. 8. numero 43. & 44. Fillinc. tr. 36. numero 131. Tertia, ut annis singulis emphyteuta teneatur soluere certam pensionem consistentem in pecunia, vel in fructibus, quæ ordinariè minor est, quam fructus valeant, detractis expensis, quamuis possit esse fructibus adæquata. Vnde cessans a solutione pensionis per annos annos si res sit Ecclesiastica, vel per tres, si sit secularis, rem emphyteutam cum omnibus meliorationibus, & operibus, quæ in egressit, amittit, eaque ad directum dominum redit, l. 2. C. de iure emphy. C. Fornis, de loco Bonac. de contr. d. 3. q. 8. pu. 2. n. 7. Sylvest. v. Emphyteusis, n. 9. & 10. Reginal. l. 25. n. 547. Quarta.

Quinta, ut finito tempore, restituat. Quarta, ne ante tempus rem locatam sine causa deferat. Quinta, ut reddat integram sicut accepit. Fill. tr. 36. c. 4. q. 1. & 5. Bonac. de contr. d. 3. q. 7. pu. 3.

88. Emphyteusis definitio & alocatione differentia.

89. Qui possint & qui non possint dare emphyteusim.

90. Septem ad emphyteusim condiciones expendo. Prima conditio. Secunda.

Tertia.

Quarta.

EL SCOBAR

Theol. Mor.

Dom. VI. VII.

EL IV

ut si res pereat sine emphyteutae culpa, aut ab hoste occupetur, vel pelago sine spe illam recuperandi, ille à solutione pensionis liberetur, nisi sese ad calus fortuitos obligauerit. Quia res emphyteutica proprietario perit. Si verò pars rei superflua tenetur ad integram pensionem, si pars extat exigua ex equitate erit remissio facienda. Filliuc. tr. 36. num. 13. ex l. l. C. de iure emphyt. Quinta, ut quo ius res efficitur notabiliter deterior ex culpa lata, vel leui emphyteutae, v. g. si arbores inciderit, si vineam non putauerit, foderit, &c. ille priuari possit re accepta siue Ecclesiastica fuerit, siue non. Quia cum rem acceperit ad meliorandum, si eam notabiliter deteriorem reddiderit, merito ea priuari potest. Standum autem Iudicis arbitrio, ad diiudicandum, num deterioratio sit notabilis. Reginald. l. 25. nu. 548. Mol. tom. 2. tr. 2. d. 443.

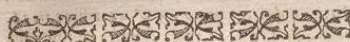
Quinta.

Sexta.

Septima.

De Laudemio.

Sexta ut emphyteuta non possit rem, eiusque melioramenta per venditionem alteri tradere secundum ius vile, quod ipse habet, aut locare ad decennium seu tradere in emphyteusim absque directi domini consensu, saltem implicito, vel non admonito directo domino, ut ipse emere possit, si velit. Quod si contra fecerit, cadit in commissum, & redit ad directum dominum, modo post venditionem. Secuta fuerit traditio. l. 3. C. de iure emphyt. Sylu. v. emphyteusis, qu. 5. Mol. to. 2. tr. 2. d. 461. Filliuc. tr. 36. n. 132. Lessius l. 2. c. 24. n. 52. & 53. Septima, ut quoties res venditur, vel donatione, aut permutatione alienatur, is qui eam accipit, soluat laudemium domino directo, idque pro inuestitura, seu possessione, quam ab ipso accipit. Dicitur Laudemium certa pars pretij seu estimationis rei venditae, quae iure communi est quinquagesima, consuetudine verò trigesima. Porro in quatuor casibus laudemium non debetur; Primo, quando heres necessarius, succedit in rem emphyteuticam titulo hereditatis, aut quando coheres, qui partialiter succedit in emphyteusi, ante diuisionem vendit alteri coheredi partem sibi respondentem. Secundo, quando res emphyteutica redit ad emphyteutam priorem, dissoluta contractu celebrato cum pacto reuertendi, quia tum non censetur noua venditio, sed prioris rescissio contractus. tertio, quando pater tradit rem emphyteuticam filiae in dotem, non habens aliud, quod ei tradat. Quarto, quando plures habentes rem emphyteuticam inter se diuidunt, l. 3. C. de iure emphyt. Syluest. v. Emphyteusis, num. 28. Azor. p. 3. l. 10. c. 8. qu. 6. Filliuc. tr. act. 36. numero 132. Mol. to. 2. tr. 2. d. 460.



## CAPVT VII.

## De Feudo.

91

Feudi definitio, & differentia, & differentia ab emphyteusi.

**F**eudum est concessio rei immobilis vel equipollentis, cum translatione dominij vtilis, proprietate retenta sub oneratione fidelitatis, & obsequij personalis exhibendi. Differt ab emphyteusi, quod quamuis in utro-

que contractu transferatur dominium vile in recipientem, remanente dominio directo apud traditorem, alia tamen est pensionis ratio. Nam quatenus pensio est realis consistens scilicet in pecunia, vel frumento, &c. dicitur emphyteusis, quatenus vero pensio est personalis, nempe in obsequio personali consistens dicitur feudum. Unde duo ad substantiam feudi requiruntur, ut res in feudum data immobilis sit, vel uti talis habeatur, ut Regnum, prouincia, Vrbs, pagus, ager, praedium, alterum, ut is, qui accipit, fidelitatem, & obsequium domino promittat. Lessius, libro secund. cap. 24. dub. prim. numero quinto. Laym. l. 3. tr. 4. c. 24. n. 1. & 2. Bonac. de contr. d. 3. q. 8. p. 1. n. 3. Sylu. v. Feudum. Filliuc. tr. 36. num. 159. & 164.

Septem à Doctoribus ad contractus feudalis institutum collegi condiciones. Primam, ut Septem requiro constitutionem feudum in re immobili. Secundam, ut dominium directum, & possessio civilis rei feudalis apud Principem, vel dominum feudi institutum.

temaneat, & in vasallum dominum vile transferatur. Tertiam, ut non teneatur feudatarius ad pensionem, si est feudum purum, sed tantum ad personale obsequium, quando ad illud interpellabitur. Quartam, ut si obsequium debitum vasalli non praestiterit, feudum amittat, & in caducitatem incidat: sicut emphyteuta amittit emphyteusim, cum non soluit pensionem. Quintam, ut debeat feudatarius à directo domino inuestiri, mitive in possessionem, tuncque ei ille fidelitatem iurare. Sextam, ut non possit sine domini voluntate feudum donare, vel oppignorare, vel alteri concedere in feudum. Septimam, ut absque eadem voluntate illud alienari, ipsum amittat, Azor. p. 2. libro decimo Reginald. l. 25. n. 550. Tabien. v. Feudum, Lorich. v. Feudum. Syluest. & Angel. ibid. l. l. Clar. l. 4. §. feudum.

Dare possunt in feudum, qui liberam habent suorum bonorum administrationem, & non sunt aliquo iure prohibiti. De iure tamē feudorum aliqua dignitas requiritur lib. fundum primo Feudi. titulo primo l. prim. Feud. titulo 6. possunt. In particulari possunt dare in feudum iurati. Pontifex, Episcopi vero, Abbates, & alij praepositi, inferioresque Clerici possunt in feudum dare solummodo res, quae ab antiquo tempore in feudum dari consueverunt. Possunt, & Domini temporales, ut Imperator, Rex, Princeps, dux, Comes, marchio, Baro, & alij nobiles viri ijs inferiores. Accipere autem omnes possunt à dominis principalibus, secus si vasalli, & domini minores dent in feudum lib. prim. feudi titulo prim. l. prim. feudi titulo sexto Azor. parte tertia libro decim. cap. quinta. quest. 2. Filliuc. tr. 36. n. 166. Lorich. verb. Feudum, num. quinto.

Dari possunt in feudum generatim res immobiles, vel quae pro immobilibus computantur, ut sunt iura exigendi redditus annuos, seruitutes rerum, & personarum. Debent verò res liberae proprietate, & non alteri obligatae. Res autem, quae prohibita sunt alienari in feudum nouum dari non possunt, sed in antiquum. Res Ecclesiae non possunt Praelati dare in feudum nouum, nisi ex certis causis, & solennis iuris formula asseruata, L. seruitutes, qua. ff. de ser. nit. urbana.

94  
Quamquam in feudum possunt dari.

urban. c. i. per quos fiat. inuest. l. 2. feudi. Amb.  
de non alien. rer. Eccles.

85  
Defendi  
anotendis  
modis tri  
bus.

Et notum tribus modis acquiritur. Primo in  
usufructu, quæ erat apprehensio possessionis feu  
dij, & sic, cum hasta, vel alia instrumentum  
(vt gladius, vel vexillum) traditur domino. Se-  
cundo, præscriptione, quæ debet esse in secula-  
ri feudo annorum 30. in Ecclesiastico 40. con-  
tra Romanam Ecclesiam 100. Tertio, suc-  
cessionem, vnde capiti aliquo membro, iure feudo-  
rum non sunt habiles ad successionem in feudo  
paterno vel antiquo, vsu tamen & con-  
suetudine possant succedere; quia licet per-  
sonaliter non valeant obsequium domino præ-

stare, possunt per alium. Fœminæ regula- *Quinā sint*  
riter non admittuntur in feudo, nisi expri- *& quinam*  
mantur, & feudum sit fœmineum; vel om- *non sint*  
nino francum, ac liberum. Ex filiis è duobus *fendi acci-*  
matrimonii in feudo præferendi sunt ii, qui *piendi ca-*  
sunt ex priore nisi fendi qualitas aliud qua- *pacia.*  
deat. Illegitimi non succedunt, sed natura-  
les facti legitimi per sublequens matrimo-  
nium succedunt in feudo. Clericus iam sacris  
initatus, vel beneficiatus retinere potest feud-  
um paternum. Religiosus post professio-  
nem feudum amittit. Filii, *trattat. 36. ca-*  
*p. de decim. Azor. part. 3. l. 11. cap. 10. q. 4.*  
*Lorich. de Feud. m. n. m. 7.*

SECTIO SECVNDA.

Dubia de Contractibus Onerosis.

CAPVT VIII.

*Circa emptionem, & venditionem.*

DVBIVM I.

*An res, quæ nec pretium legitimum, nec  
vulgare habent, possunt vendi,  
quanti contrahentes inter  
se conven-  
runt?*

Non possunt hæc vendi, quanti contrahentes inter se convenerint, sed illud pretium exigi potest, quod prudentis arbitrio spectatis circumstantiis iustum censetur. Quia in his rebus, quæ legumini, aut vulgare pretium non habent, illud pretium est censendum iustum, quod communiter iustum estimaretur, ex illa enim communi estimatione constituto pretii, quæ est quasi quædam lex, pendet, nõ autẽ ex voluntate cuiusque, aut ex singulari alterius affectu. Ita Nauar. *sum. c. 3. nu. 78.* Caiet. *2. 2. q. 77. a. 1. & opus. 17. respons. 1. 2. dub. 3.* Mol. *c. 384. l. 1. libro secund. cap. 2. 1. dub. tertio* Rebus. *secund. de inst. l. 6. que. 1. non secund. sectio secunda de 10. Palau. de inst. d. 5. p. 3. n. 3.* Salas de empt. *dub. 5.*

Mihimagis hoc placet. Diffonum namque rationi est rei valorem ex proprio tantum iudicio, & ex mixto emptoris affectu, ac animi levitate pensare. Vbi resolutur leg. Pretia rerum ff. ad leg. Falcid. licet autem non sit pretium legitimum, aut vulgare illius rei statutum, statuendum tamen est non ex contrahentium voluntate, quæ plerumque ex inordinato affectu ducitur; sed ex voluntate communi prudentium, illorumque iudicio, quibus res arbitrandæ committi debet.

D V B I V M II.

*Cum exteri triticum per mare asporta-  
tum ultra taxam legitime vendunt  
possint naturale triticum ex suis  
agris collectum vel aliunde adductum,  
aque bonum, imò melius, eodem pretio  
vendere!*

Suppono, exteros alportantes per mare tri- 100  
Sticum, vt in his Regnis vendant, iussu a Nonnulla  
P 2 taxa suppono.

96  
Questionis  
status.

**ROGAT** et questio de rebus  
exquisitis, ac nouis, quales sunt  
gemmae, antiquae picturae, aues,  
animalia exquisita. Et eadem est  
difficultas de operatione operum  
orum, an pro ipsis quodlibet pre-  
miis excessuum exigi possit, v.g.  
pro cantu, pro salutatione?

97  
Possunt  
vendi,  
quantis  
hæret

Possunt hæc vendi, quanti contrahentes inter se conveniunt. Quia hæc nec legitimum pretium, nec vulgare habent : Ergo ex contrahentium voluntate illud fortiri debent. Et quia cum hæc non sint veri hominum necessaria, ne venditor i se ea alienare teneatur , poterit ab emptore exigere quicquid placuerit, alias nolite vendere. Sic Sorus l.6. de iust. q. 2. n. 3. Ioan. Med. de res. q. 3. Pet. Lec. p. 2. tr. 8. c. 32. concl. 5. reg. 3. Bannes 2. 2. q. 77. a. 1. Saloni contr. 3. q. 4. Val. ibid. 5. q. 20. pun. 1. §. 3. Naparr. de res. d. 3. c. 2. n. 1. Mann. v. Venditio c. 77. concl. 2. Toler. de septem peccat. c. 48. Sā v. Emprio. n. 3. & venditio. n. 1. 4. & alij.

Esch. & Mend. Theol. Moral. Tom. V.

ESCORBAR

Theob. Mar.

Om: VII. VII.

IV